

Förslag till tjänstereglemente för kyrkomusiker och klockare.

Såsom meddelades i denna Tidskrifts juninummer har Centralstyrelsen för Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening till Konungen ingivit förslag till tjänstgöringsreglemente för innehavare av organist- och kantorsbefattning m. m. vilket återgavs i samma nummer. Detta förslag remitterades till samtliga Domkapitel för yttrande. På anmodan av Domkapitlet i Lund ingavs ett yttrande över förslaget av kontraktsprosten E. Lundblad, kyrkoherde N. L. Schöldtz och domkyrkovicepastor A. Adell, vilket här i utdrag meddelas.

Behovet av tjänstgöringsreglemente.

Centralstyrelsens skrivelse till Konungen och det skrivelsen bifogade förslaget till tjänstgöringsreglemente torde till fyllest bevitna att befattningshavarna själva känna behovet av ett tjänstgöringsreglemente som bestämmer och avgränsar de uppgifter, som rätteligen kunna åläggas dem.

Även från församlingarnas och prästerskapets sida är behovet kännbart, understundom starkare, understundom mindre starkt.

Emot förslaget om ordnande av de här ifrågakvarande befattningshavarnas arbete genom fastställt tjänstgöringsreglemente torde sålunda icke vara något att andraga.

Vida vanskligare blir frågan om i vilken ordning, som ett sådant tjänstgöringsreglemente kan fastställas.

Centralstyrelsens förslag innebär dels att enhetliga, för hela landets samtliga befattningshavare gemensamma reglementen borde fastställas, och att dessa skulle fastställas av en högsta myndighet.

Men det kan frågas om ett sådant ovanifrån påbjudet tjänstgöringsreglemente är önskvärt. Man torde ha anledning att misstänka att i många fall bleve det till hinder både för befattningshavarna och för församlingarna.

Förhållandena inom olika församlingar och pastorat äro så skiftande att ett för alla befattningar gällande reglemente förmodligen ej befundes lämpligt och önskligt. Ett tjänstereglemente måste, för att vara till gagn, vara anpassat efter just den tjänst, det skall reglera.

De skiftande förhållandena.

Dels befinnes arten av de befattningar, som här avses, i hög grad skiftande. Det gives församlingar, i huvudsak stadsförsamlingar där var och en av de tre befattningarna, som organist, som kantor och som klockare har var sin egen innehavare. Det finnes församlingar där tjänsterna äro förenade i olika kombinationer, samt slutligen också församlingar,

i vilka befattningarna, antingen alla tre eller två av dem förenats med läraretjänst.

Inom olika församlingar växla ävenledes arbetets omfattning, och det torde på grund av de olika församlingarnas beskaffenhet alltid komma att skifta. Förhållandena i stad och på landsbygd, i vidsträckta pastorat och i tätt bebyggda samhällen, komma alltid att ställa olika krav på befattningshavarnas arbete. Det torde i längden vara varken till befattningshavarens eller till församlingens nytta om dennes tjänstgöringsreglemente icke tager hänsyn till förhållanden som äro avgörande för just hans arbete.

Slutligen och framför allt skiftar befattningshavarnas löner i hög grad, och så länge detta är förhållandet torde det icke vara lämpligt eller rättvist att ett uniformt reglemente utfärdas.

Befattningshavarnas löneförhållanden.

I detta sammanhang må framhållas att frågan om tjänstereglemente för dessa befattningshavare svårligen låter sig skiljas från spørsmålet om ordnandet av deras löneförhållanden.

Det är högeligen beklagligt att denna fråga visat sig så svår att komma till rätta med. Genom K. K. 16 april 1930 har noga bestämts vilken kompetens som skall krävas av sökande till organist- eller kantorsbefattningar inom större och mindre samhällen i vårt land. Men ännu saknas bestämmelser för huru en innehavare av sådan befattning skall vara avlönad.

Det torde näppeligen vara tillbörligt att befattningshavarens arbete mer eller mindre detaljerat fastställas i reglemente utan att också en efter arbetet avvägd lön lagligen tillförsäkras honom.

I hög grad orättfärdigt kunna f. n. förhållandena gestalta sig för befattningshavare vilkas lön till väsentlig del består av inkomst från klockareboställe. Där nybyggnadsskyldighet tillkommer kan han under årtal faktiskt få komma att göra sin tjänst utan lön.

Av vad ovan anförts synes framgå att ett generellt för hela landet gällande tjänstgöringsreglemente för de här ifrågavarande befattningshavarna åstadkommet på administrativ väg eller genom domkapitlens beslut knappast kan förväntas bli befordrande för deras bästa som bero av det.

Den lämpligaste vägen torde vara att församlingarna själva antaga sådana reglementen, vilka fastställas av biskop och konsistorium, åtminstone i vad de gälla klockaren.

Emellertid torde församlingarna och deras organ icke alltid vara i stånd att själva utan anvisningar sammanställa sådana reglementen. Tjänligast torde därför vara att Kungl. Maj:t ev. efter samråd med Biskopsmötet, låter utarbeta normalreglementen, vilka så långt görligt är genom alternativer taga hänsyn till de olika förhållandena som kunna föreligga inom de olika församlingarna. Dessa normalreglementen anbefallas till församlingarna som grundval.

För att emellertid församlingarna verkligen skulle antaga sådana reglementen kunde Kungl. Maj:t möjligen utfärda kungörelse om att vid ledigförklarande av någon av här ifrågavarande befattningarna, försam-

lingarna ålades att hos Domkapitlet ingiva förslag till reglemente innan tjänsten ånyo ledigförklarades. Härvid borde tillika meddelas den lön, som skulle utgå vid befattningen, samt huru denna lön utgjordes. Domkapitlet skola förvisso låta sig angeläget vara att tillse att tjänstereglementet får en sådan avfattning att befattningshavarens arbete även anpassas efter lörens storlek.

De framlagda förslagen.

Till de av Centralstyrelsen framlagda förslagen som torde kunna läggas till grund för arbetet med upprättandet av normalreglementen må några erinringar göras:

Tjänstereglementet för kyrkomusikerna (organistern-kantorn) torde lämpligen böra inledas med en allmän bestämmelse om deras åliggande av ungefär samma innehåll som § 1 mom. 3 förslaget som dock borde utvidgas att omfatta uppgiften att främja intresset för kyrkomusik över huvud icke allenast för kyrkosång och särskilt synes det angeläget att församlingens kyrkomusiker inrikta sitt intresse på höjandet av församlingssången. Först i andra hand kan arbetet för körsången komma.

En instruktion för organist torde ej heller böra sakna bestämmelse om att han även skall traktera det instrument som han enligt förslaget 1 § 4 mom. bör omsorgsfullt vårda.

Emot förslaget § 1 mom. 1 torde kunna anföras att det dock i åtskilliga fall måste anses synnerligen lämpligt att organisten-kantorn har skyldighet att leda sången vid gudstjänster även utanför »kyrkan» = sockenkyrkan. Härigenom kan han ju verkligen bli i tillfälle att arbeta för enkannerligen församlingssångens höjande, om han tar de tillfällen i akt som bjudas honom att leda församlingens sång. En sådan bestämmelse i reglementet behöver icke med nödvändighet utlämna församlingens kyrkomusiker åt något godtycke, enär numera i Kungl. Maj:ts löneresolution för pastoratens prästerskap anges i vilken utsträckning predikningar och gudstjänster skola hållas utanför kyrkan.

Tillbörligheten i att en sådan tjänstgöring även utanför sockenkyrkan ålägges organisten-kantorn åskådliggöres f. ö. bäst av en erinran om innehållet i lagen av den 4 mars 1927 som bestämmer att högmässa må kunna förrättas å annan lämplig plats inom församlingen, och att t. o. m. nattvardsgång kan få förrättas där. I sådana fall bör självfallet organisten-kantorn vara en hela församlingens tjänsteman.

Vad här sagts om organisten-kantorns tjänstgöring annorstädes än i sockenkyrkan förutsätter självfallet att hans lön så utmättes att den kan anses innefatta även skäligen skjutsetsättning. Eller ock bör särskild skjutsetsättning bestämmas liksom åt prästen.

Förslaget bestämmelser rörande organisten-kantorns tjänstgöring vid förrättningar torde vara de minst tilltalande. I detta avseende föreslås av Centralstyrelsen: att »han skall leda sången vid förrättningar, som i samband med allmän gudstjänst hålles i kyrkan eller i invid kyrkan beläget gravkapell». (§ 1 mom. 1) samt »att där jordfästning äger rum å invid kyrkan belägen kyrkogård och i samband med allmän gudstjänst, om väderleken så tillåter biträda med psalmsång» (§ 1 mom. 2) och slutligen (i § 2) »För tjänstgöring vid förrättningar, som ej äga rum

omedelbart före eller efter allmän gudstjänst äge befattningshavaren åtnjuta ersättning av den som påkallat hans tjänst, efter av församlingen fastställd taxa.»

Från församlingens synpunkt måste det självfallet vara det riktiga att dess tjänsteman tjänstgör vid alla förrättningar oavsett om de förläggas i eller utom kyrkan, och oavsett om någon enskild kan anses skyldig ersätta befattningshavaren eller ej. Vid de kyrkliga, av handboken reglerade förrättningarna måste det — djupast sett — anses vara församlingen och ej någon enskild som påkallar befattningshavarens tjänst. Det är odemokratiskt att här göra skillnad på rik och fattig. Församlingen bör rimligtvis kunna så avlöna sin befattningshavare att hans tjänstgöringsskyldighet kan utsträckas till samtliga förrättningar, där hans tjänst påfordras.

Bestämmelsen om tjänstgöring vid jordfästning å kyrkogården endast om väderleken så tillåter, torde i praktiken kunna komma att vålla åtskillig förtret. Det torde vara självfallet att både präst och församling äro lika angelägna som kantorn att jordfästning icke förläggas till kyrkogården när icke väderleken sådant tillåter. Och om den tillåter församlingen att samlas där och prästen att fungera, borde näppeligen kantorn-organisten vägra sin medverkan.

I åtskilliga större församlingar är det redan så ordnat att organisten-kantorn har fast lön för tjänstgöring vid jordfästningar. I sådana fall vore en ersättning för fall efter fastställd taxa en avgjord försämring.

I mindre församlingar torde den för förrättningar föreslagna ersättningen icke innebära ett verkligt tillägg till lönen, då antalet är relativt litet.

Det måste även anses olämpligt att i närvarande tid fastslå sportlersystemet, då utvecklingen vid alla andra befattningar avgjort går i riktningen av dess borttagande.

Rörande förslaget till instruktion för innehavare av klockarbefattningar torde mom. 3 kunna ge anledning till befogande anmärkningar. Däri stadgas: att »klockaren åligger att enligt kyrkorådets uppdrag öva tillsyn och vård över kyrkan och dess lösa egendom, ävensom tillse att kyrkogård och begravningsplats hållas i ordnat skick och att kyrkobetjänten behörigen fullgör sina åligganden».

Enligt kyrkolagen Kap. 19 § 17 (jämför även KF 29 nov. 1867 § 11) utkräves ansvaret för kyrkans lösa egendom av kyrkoherden (och kyrkovärdarna) varför kyrkorådet näppeligen torde vara befogat att överlämna tillsynen därav till klockaren.

I fråga om kyrkogården och begravningsplatser torde mångenstädes förmodligen flerstädes, särskild person erhållit uppdrag att hava omvårdnaden om densamma. I fall av kvinnliga organister-kantorer-klockare torde bestämmelsen vara föga lämplig.

I sin inlaga till Konungen har Centralstyrelsen även väckt förslag att »Kungl. Maj:t täcktes förordna, att då ledigvorden organist-kantors och klockarebefattning skall återbesättas, först organist- och kantorstjänsten ledigförklaras och, då val av organist-kantor ägt rum och vunnit laga kraft, klockaretjänsten förklaras till ansökan ledig varvid den tidigare valde kyrkomusikern må äga företräde framför andra sökande».

Emot den här föreslagna bestämmelsen torde åtskilliga berättigade anmärkningar kunna göras.

1. Den föreslagna ordningen torde vara okänd i svensk kyrklig, kommunal och statlig förvaltning. Den skulle innebära att innehavaren av en syssla lagligen garanteras förmånsrätt till en annan syssla, om han själv önskar erhålla den.

2. Förslaget innebär vidare en oformlighet i fråga om själva tillsättandet av klockartjänsten. Skall organisten-kantorn tillerkännas den, blir ju ledigförklarandet av densamma en meningslös och onödig åtgärd. Det enklaste vore ju i så fall att lagen föreskrev att därest vald organist och kantor vill komma i fråga som klockare, skall fullmakt utfärdas för honom å jämväl denna tjänst.

3. I detta avseende torde endast de två möjligheterna föreligga, antingen att behålla den gamla föreningen av tjänsterna på samma sätt som hittills, eller ock att upphäva föreningen utan förmånsrätt för organisten-kantorn till klockaretjänsten och till de med klockarsysslan förenade förmånerna. Vilket som kan vara lämpligt måste förvisso avgöras från fall till fall.

För församlingarna torde det i de allra flesta fall vara likgiltigt om organisten tillika är klockare. Några olägenheter torde icke behöva befaras uppstå om föreningen av tjänsterna upphävdes, ja icke ens av klockartjänstens upphörande. Mångenstädes äro de i Centralstyrelsens förslag upptagna uppgifterna för klockaren ålagda andra personer: kyrkovårdar, kyrkoföreståndare, vaktmästare och kyrkogårdsföreståndare. Vad som f. n. återstår torde i många fall kunna överlätas på en oavlönad förtroendeman eller på kyrkoskrivaren eller församlingsdiakonen.

I en del fall torde emellertid upphörande av föreningen av tjänsterna komma att medföra försämrade löneförmåner för organisten-kantorn, då avkomsten av klockareboställe rimligtvis ej kan tilläggas organisten-kantorn.

På grund av vad ovan sagts synes tydligt att också frågan om förenande av organist-kantors-tjänsten med klockarebefattningen måste avgöras efter prövning av förhållandena i varje enskild församling.

Slutligen må framhållas att bestämmelserna om tillsättande av organist-kantor-klockare borde kompletteras i så måtto att sökande borde genom intyg från pastorsämbetet styrka att han är döpt, konfirmerad och begått nattvarden och fortfarande tillhör svenska kyrkan.

I fråga om de kantorstjänster, som ej äro förenade borde ävenledes bestämmelser utfärdas av innebörd att dessa tjänster skola annonseras i enlighet med organist- och kantorstjänster. F. n. saknas varje föreskrift i detta stycke till befattningshavarnas förfång.